

KIROLAREKIN ETA KIROLEAN HEZI

ANTONIO FRAILE ARANDA

Hezkuntza Fakultatea
Valladolideko Unibertsitatea

SARRERA.-

Hasteko, eskolaz kanpoko jarduera fisikoa nolakoa den aztertuko dut, baita jarduera horien eta gorputz hezkuntzaren egitarauaren artean nolako harremana dagoen ere:

Zein da kirolaren betebeharra gaur egungo eskolako hezkuntzan?

Nola daude lotuta kirola eta gorputz hezkuntzako egitaraua?

Ba al dago inolako koordinaziorik gorputz hezkuntzako irakaslea eta eskolaz kanpoko jardueraz arduratzen den kirol-teknikariaren artean?

Ba al dago loturaik ikasleek eskolan bertan eta eskolaz kanpo egiten dituzten kirol jardueretako egitarauen artean?

Zein da eskolaz kanpoko jardueraz arduratzen diren teknikarien egoera profesionala eta laborala?

Zein da teknikari horien prestakuntza pedagogikoa?

...?

Ikasleentzat kirol jarduera gizarteratzeko baliabiderik garrantzitsuenetakoa da eta ondorioz, euren garapen pertsonalerako onuragarriak izango diren gaitasunak sustatzeko balioko du, epe eta leku desberdinetan: atsedendian, asteburuan, oporretan, aisialdian, kaleko edo parkeko jolasetan... eta zalantzarik gabe, horietan islatzen da komunikabideen eragina (telebista, irratia, kirol aldizkariak... baita behin eta berriro komunikabide horietan ikusi ahal diren kirolari ospetsuak imitatzeo nahia ere). Bestalde, kontsumo-gizartearen gero eta zabalago dago kirolaren kultura (kirol materialak eta produktuak erostea, komunikabideetan kirolariak publizitaterako erabiltzea eta abar).

Egoera horren aurrean, lehenengo galdera izango litzateke zein kirol mota edo jarduera bultzatu behar dugun eskoletan: kontsumo gizartearen interesek eta kirol federazioek eskaintzen dutena ala gorputz hezkuntzaren helburuetan aipatzen diren baloreetara egokitutako gorputz eta hezkuntza jarduera. Azken horrek osasuna, jolasa, hezkidetzako partehartzea eta diskriminaziorik gabea izatea sustatuko du eta garrantzi handiagoa emango dio partehartzeari azken etekinari eta emaitzei baino.

Konturatu gabe, kontrajarrita dauden bi ereduren aurrean gaude. Alde batetik, kirol federazioek eskoletarako zehaztu duten eredia dago, hau da, lehiaketako kirolaren ezaugarriak dituen: emaitza ona lortzea partehartzea baino garrantzitsuagoa da, eta irabaztea da gauzarik garrantzitsuenak. Teknikariek lehiaketako entrenatzaileen eskemak hartzen dituzte eta hezkuntza eredu mekanikoa, analitikoa eta espezialdua darabilte, talde barruko funtzioen eta betebeharren banaketarekin; elkarlanaren gainetik lehiaketa dago. Bestetik, eskolan eta familian hezitzaileok nahiago ditugu gorputzaren mugikortasuna eta osasuna bateratuko dituzten jarduerak, hezkuntza bateratua, atsegina, guztientzako eta diskriminaziorik gabea bultzatuko duena.

Azken eredu horren alde Le BOULCH (1991) dago. Haren ustez, eskola kirolak mugimendu eta psikomotritate gaitasuna garatzeko balio behar du afektibotasunaren, ezagutzaren eta gizartearen arloan. SEIRULOREN (1995) iritziz, kirolak gehitzen dituen hezkuntzaren baloreak ez dira izan behar beti bezala era exogenoan gehitzen zaizkionak, osasuna, kidesuna, arauak errespetatzea eta abar; baizik eta, kirol mota aintzat hartu gabe, lantzeko eragatik eta teknikariak ezarritako baldintzengatik, era endogenoan pertsonengan nabaritzen diren baloreak.

Helburua kirolaz eta gorputz eta mugikortasun jardueraz baliatzea da, horien bidez gizarte eta kultura jakin bakoitzean hezkuntzako eta gizarteko baloreak garatzeko. Horretarako, jarduera horietan heziketak lehiaketak baino garrantzitsuagoa izan behar du, eta lehiakortasunaren arabera hautaketak eta sailkapenak albo batera utzi eta guztion partehartzea lortu behar dugu. Azken batean, jarduera horiek heziketarako dituzten ezaugarri onuragarriak bultzatu behar ditugu.

1.- ESKOLA KIROLERAKO INDARREAN DAUDEN EREDUAK

Kirolak eta bereziki, eskola kirolak helburuen arabera sailkatzen dira:

1.1. Irabaztea helburu

Jarduera honen helburu nagusia emaitzak hobetu gurean zientzia biologikoek eskainitako baliabideen bidez ahalik eta etekinik handiena lortzea da. Beste era batera esanda, partehartzaileengan irabazteko nahia sortzea da helburua, eta ondorioz, irabaztea gehiegi baloratzen da, hau da, galtzailearentzako tokirik ez dagoen gaur egungo gizarte sistema lehiakorren oinarrituta dago.

Eskola kirolean indarrean dagoen eredia aztertuz gero, ikusi ahal dugu gaur egungo lehiaketa sistemaren pare-parekoa dela eta ezaugarri hauek dituela: kirol federazioen araudiak darabiltza, baina ez du onartzen hezkidetzak, neska-mutilek ez baitute elkarrekin jolasten. Araututako lekuak eta materialak darabiltzate, merkatuan dauden marka ezagun batzuei lotutako soineko eta zapatilekin batera.

Eskeletako lehiaketa sistema horretan jarduera baztertzailerak, hautakorrak eta espezializatuak dira nagusi. Ikusita ikasleak urritzen doazela eta beste jarduera batzuetako eskaintzak ere badaudela, gero eta gazteagotan hasiera bultzatzen dituzte, merkatua harrapatu nahian. Sistema hautakor horri jarraituz gero, gaitasun handiena dutenak besterik ez dira aukeratuko, onenek baino ez lukete jolastuko, beste guztiak albo batera utzita, hau da, gaitasun gutxien dutenak baztertuta egongo dira. Bestalde, gaitasun eta heldutasun faltagatik edo entrenatzailearen erabakiagatik kirol jarduera bertan behera uzten dutenengatik ez da inor kezkatzen.

Eskola kirolaren teknikariek ez dute prestakuntza handirik, bereziki pedagogiari dagokionez, izan ere, eskola kiroleko jarduera zuzentzeko ez zaie inolako titulurik eskatzen. Haien metodoen oinarria agintzea da eta entrenatzaileak informazio teknikoak igortzen du nagusikeriaz. Entrenatzailearen ohiko lan-metodologia entrenatzaileak berak aurretiaz ikusitako metodologiaren ispilu da. Eredu horiek diziplina zorrotzarekin mugimenduak errepikatu eta mekanizatzea dute helburu eta ikaslearen garapen pertsonalari baino azken helburuak lortzeko indar gehiago ematen diote (FRAILE, 1996).

Eredu honek kirolaren espezializazio arriskutsua bideratzen gaitu, kirolean jarrera bat hartzea bultzatzen baitu azkarregi. Horren eraginez, ikasleek gehiegi entrena dezakete eta osasun arazoak izan sarritan lehiaketan parte hartzeko nahiak eraginda izkutatuta egiten dituzte eta lesioak. Era berean, garaipenean erakutsitako poztasunaren eraginpean ikaslearen parte hartzearen interesak eta benetako helburuak zeintzuk diren ahaz ditzakegu. Hori guztiori kontuan hartuta, eskola kirolak gaur egun dauzkan ezaugarriak zehaztuko ditugu:

- Indarrean dagoen gizarte ereduak islatzen du, ekoizpena eta etekina aintzat hartzen dituzten printzipioetan oinarritutako jerarkia sistema dute eta.

- Azken emaitzak prozesuak berak baino garrantzi handiagoa du.

- Lehiaketa dabil indargarri gisa. Zenbait ikasleek ahalegin handiegia egiten dute euren osasunaren kalterako eta batzuetan jardueran bertan behera uzten dute, ez baitute heldutasun nahikoa eskareri aurre egiteko.

- Jarrera bortitzak sor daitezke garaipen nahiak eraginda edo lehiaketan parte hartzeko gaitasunik ez dutenei gehiegi eskatzeak eraginda; gero, gainera, ikasle horiek baztertu egiten dira, bestelako jardueretan parte hartzeko aukerarik eman gabe.

- Ikasleek parte hartze aktiboa galarazten du bai erabakiak hartzean, bai informazioa prozesatzean.

- Teknikariek ez dute prestakuntza eta trebakuntza pedagogikorik. Beraz, zalantzan jartzen dugu lehiaketa horiek hezkuntza irizpideetan oinarritutakoak diren, ez baitute errespetatzen ikaslearen bilakaera prozesua eta oztokatu egiten baitute bakarkako prozesu bereziak.

- Zenbaitek kirol teknikariak gorputz hezkuntzako irakasleak baino aintzakotzago dituzte.

1.2. Irabaztea bigarren mailan

Hezkuntza ereduaren helburua ikasleek garapen harmonikoan eta baloreetan laguntzea da. Irabaztea bigarren mailakoa da, eredu honen arabera emaitza zorteak ere eragiten baitu, hau da, jokalariaz gailu sektoreak eragiten dute. Hezkuntzako ereduak ikasleari parte hartze aktiboa eskatuko zaio zenbait alorretan prestakuntza osoa lortzeko maila kognitiboan, afektiboan, motrizan eta gizarte mailan, hain zuzen, etekin teknikoak ez da hain garrantzitsuak izango.

Praktika mota horren oinarrian hezkuntza ez ezik, kultura ere aipagarria da, eta horretarako gorputz hezkuntzaren programarekin lotuta egongo da; hain zuzen ere, entrenatzailearen lan pedagogikoaren garrantzia hortxe ikusten da: garapen pertsonala sustatzeko, entrenatzaileak ikasleengan baliabide pertsonalak eta autonomia piztu behar du eta espezialitatea azkarregi lantzea gaitzetsi. Helburu horiekin, taldeko lankidetzari lehiaketari baino arreta handiagoa jarriko dio. Bestalde, lehiaketa tradizioan emaitzak izan duen garrantziaren gainetik, arauak errespetatzea bultzatuko du, bai eta honako baloreak ere: zintotasuna, fair-playa, norberaren buruarekiko konfiantza, arauak errespetatzea...

Ikastetxearen hezkuntza egitasmoak eskolako kirol jarduerak bareratu eta babestuko du eta ikastetxeko gizarte-eragile guztien partaidetza ekarriko du: irakasleena eta gurasoena; euren interesak eta entrenatzailearenak koordinatuta dituzte eta, aldi berean, entrenatzaileak ikastetxeko gogo-oinarriak zeintzuk diren jakin behar du ikastetxearen eta jardueraren helburuak ahalik eta ondoen lotzeko. Izan ere, eskolako ordutegiako egitasmoaren baloreak gorputz kirol edo kultura mailako beste jarduerak batzuekin bat egin behar dute.

Entrenatzaileak hezitzaile lana bete eta ikaslearengan mugimendu autonomia sorraraziko du, metodo aktiboen bidez, euren gorputza oinarritutak hartuta, deskubritu, bilatu eta sortu egingo dute. Aldiz, ez dituzte horrenbeste lantzen azkarregi espezializatzeko eta emaitza onak lortzeko sortu eta ezarritako ereduak mekanizatzen eta automatizatzen.

Hezkuntzako ikuspegi horren arabera, eskola kirolaren hezkuntzan honakoak izango dira oinarriak:

- Helburuak eskolako gorputz hezkuntzaren helburuekin bat etorri eta osagarriak izango dira partehartzaileen mugimenduetarako gaitasuna aintzat hartuta.
- Gorputz eta kirol jarduerak ikasleari hezkuntza osoa emateko bidea izango dira eta ikaslearen autonomia garatuko dute.
- Kirol hezkuntzaren oinarri diren gaitasunak zainduko dira, hau da, ikasleari jabetasuna eta mugikortasuna ematen dioten gaitasunak.
- Sasoia baino lehenagoko espezializazioa eragotziko duen multikirol motaren bat jarriko da.
- Lankidetzaren lehiaketaren gainetik egongo da eta parte hartzea emaitzaren gainetik.
- Kirol hezkuntzaren prozesu horretan partaide izango diren gizarte-eragile guztien parte hartzea eta adostasuna lortzen saiatu.
- Teknikariak entrenatzaile baino gehiago hezitzaile gisa jokatu du.

2. ESKOLA KIROLA HEZKUNTZARAKO

Hezkuntza eta Zientzia Ministerioak Lehen Mailako Hezkuntzarako oinarrizko curriculum-diseinua aurkeztu zuen (1991) eta bertan, kirola hezkuntzaren alorra izateko honako irizpide hauek zehaztu zituen:

* Izaera irekia eduki: hau da, parte hartzea ezin da ezarri trebetasuna, sexua eta diskriminatzaileak diren beste faktore batzuen arabera.

* Hezkuntzaren helburuak ez dio bakarrik mugikortasuna hobetzeari ekingo, garapena oinarri duten hezkuntzarako helburuak ere aipagarriak izango dira; esaterako, gaitasun kognitiboen garapena, oreka pertsonalarena, pertsonarteko harremanarena, gizarte jarduera eta gizarteratzearena.

* Martxan jarriko diren planteamenduek ez diote jardueraren emaitzari eragingo (irabaztea/galtzea), baizik eta lortu nahi diren hezkuntza helburuei.

Ikaslea hezkuntzako kirol jardueretara hurbiltzeko, jardueren artean hainbat estrategia landu behar ditugu, ikasleek euren interesetara, gaitasunetara eta baliabideetara gehien hurbiltzen direnak aukera ditzaten, eta, era berean, gaur egungo gizartean kirol jarduerak (kirola-lehiaketa eta kirola-hezkuntza) adierazi nahi duenaren kontzientzia kritikoa lortzeko bide izan beharko dira horiek.

2.1. Kirola gorputz hezkuntzan

Lehen Mailako Hezkuntzako gai multzoak aztertu ondoren, ikusi dugu eskoletako programa berrietan jolasari eta kirolari jolasarekin zerikusia duten gai multzoetan baino ez direla agertzen; hala ere, badute zerikusia gainontzeko edukin multzoekin.

a) Gorputza, irudia eta somaketa

Kirol jardueraren bat hasi aurretik, ikasleak euren gorputza eta mugikortasuna ezagutu eta aztertzea bultzatuko dituzten ariketa batzuk egin beharko ditugu. Horri esker, mugikortasun hobe lortuko dute eta mekanizazio eta robotizazio prozesuak gaindituko dituzte. Izan ere, prozesu horien bidez, kirol hezkuntza artifiziala jasotzen dute eta, ondorioz, lehenago uzten dute kirola, hau da, euren gorputzaren eta buruaren garapenak jarduera hori buruzko interesak lortu baino lehen. Nabaria denez, gaztarotik kirol bakar bati ekiteak, beste aukera batzuk aztertu gabe, postu batean espezializatzeak eta eraginkortasuna lortu nahian zuzendaritza hezkuntza ereduak jarraitzeak, sormenaren garapena galeratzen du. Horren ondorioz, ikaslearen kezka nagusia emaitza izaten da eta ez jarduera hori ikastea; gainera, jardueraz kanpoko gizarte eragileek (guraso eta entrenatzaileak) ezarritako presio eta interesak ere jarrera horren bultzagarri izaten dira, izan ere, horiek ere emaitza onak lortu nahian, emaitzari berari eskola prestakuntzari biko garrantzi handiagoa ematen diote.

b) Hezkuntza osasuna lortzeko

Osasun hezkuntza ikaslearen hezkuntza jardueran duen zerikusi pedagogikoagatik berreskuratu da. Bai eskolan, bai eskolaz kanpo, ekintza osagarrien programetan kezka handia dago gorputz eta biologiaren ikuspuntutik gorputz jarduera osasuntsua eta kontrolatua garatzeko.

Eskola garaian hasi behar dute gorputza hobeto erabiltzen eta gorputz jarduera osasuntsurako proposamenak bilatzen, prebentzio gisa ez ezik, hezkuntza eta kultura gisa ere bai. Irakaslearen ardura izango da jarduera horiekin osasunarekin lotutako gorputz ohitura egokiak lortzea.

Hori lortzeko, ez dugu egingo gure gaitasuna gainditzen duen lan fisikorik, gorputzarekin jarrera okerrik hartuko, giharrak gehiegi zamatuko, ohizkoak ez diren keinu teknikoak egingo, jarduera burutzeko beharrezkoak diren instalazioen eta materialen segurtasun neurriak baztertuko eta abar. Ikasleen hasierako garapen aldia bai eta hazten daudenean ere, oinarritzkoa da ondo elikatzea, lan fisikoa eta teknikoa probetxugarria izan dadin (FRAILE, 1996).

Eskoletako gorputz hezkuntzaren egitaraua azertu duten ikerketa batzuetan salatu dute batzuetan ikasgaia ez datorrela bat gorputz jarduera osasungarrien irizpideekin; batzuetan, irakaslearen trebakuntza ezagatik; besteetan, egitaraua ez prestatzeagatik.

Hala ere, sarritan irakasleek ez dute trebakuntza iraunkorrik, izan ere, nahiz eta gorputzaren osasunari buruzko hezkuntzaren ardura izan, gorputz hezkuntzako irakasleek edukiei buruzko trebakuntza teorikoa besterik ez dute (DEVIS eta PEIRO, 1992; CORBELLA, 1993; FRAILE eta beste batzuk, 1996). Eskolan eta eskolaz kanpoko kirol jarduerarekin eta osasunarekin lotutako ohiko arazoaren artean ondoko hauek daude: beroketa ariketa desegokiek edo arriskutsuegiek eragin ditzaketen hezur-hausketak eta lesioak; irakasleak ez jakitea ikaslearen gaitasuna zein den; ondoko arazoiengatik ikasleentzat egokiak ez diren ariketak prestatzea: adina, hasierako ezagutza maila, ariketen zailtasuna, ikasleei erantzunarazten dien eredu zuzentzaileak erabiltzea, euren gaitasunaren gainetik aitzeko nahia nota ona edo taldean postu bat lortzearen, eta abar.

Beraz, beharrezkoa da gorputz jardueren jarraipen zorrotza egitea, ekintza osagarriak lantzen dituzten kirol-teknikariei horren berri emateko eta ikasleen mugikortasun gaitasuna arriskuan jartzen dituzten ariketak kentzeko.

c) Gorputza: Gaitasuna eta trebetasuna

Mugikortasunari dagokionez, ikaslearen oinarritzko gaitasuna hobetu eta garatzen badugu, somaketa eta mugikortasuna hobetu ahal izango ditugu kirol teknika beregana dezan. Hezkuntza mota horiek benetan eraginkorrak izan daitezten, erabakiak hartzeko lagungarri izango diren metodologia aktiboetan oinarrituta egon behar dute. Bestalde, imitazioa eta kopia hutsean oinarritzen den derrigorrezko jarduera mota gainditu behar dute, izan ere, sarritan ez dira egokiak partaideen benetako gaitasunerako.

Irakaskuntza teknikoa analitikotik orokorrera edo alderantziz doan prozesuaren bidez gara daitezkeen arren, jolas eraldatuei buruz Loughborougheko Unibertsitateak egindako proposamenak kontuan hartuta (DEVIS y PEIRO-1992 eta 1995), gure ustez bigarren iritzia egokiagoa da. Hasiera batean orokorra den irakaskuntzaren helburua kirol jolasaren izaera ulertzea da. Oinarritzko taktikak euskarritzat hartuta ikuspegi orokorra jasotzen dute eta, ondoren, teknika eta analisiaren aldetik hobetzeko aukera dute.

d) Gorputza: gorputz adierazpena eta komunikazioa

Taldekideten artean ahozko zein bestelako elkarreragina sustatzea eta komunikazioa da helburua. Hori esker elkarriketarako, komunikaziorako eta taldearen harremanerako gaitasuna garatu ahal izango dute kontrako taldearen taktika gainditzen laguntzeko. Egia esan, kirol jarduerak taldekideen arteko ulermen maila handia eskatzen du.

Era berean, garrantzitsua da borroka kirolean kontrakoaren asmoa zein den aurreikustea, kontrakoa gailentzeko momentu bakoitzean beharrezkoa den erantzuna zein den jakiteko (AMADOR RAMIREZ, 1995).

2.2. Zeharkako gaiak eta nola ezarri eskola kirolean

Gorputz hezkuntzaren edukiez gain, gaurko eskola kirolaren eredua aldatzeko lan egin eta hezkuntza jarduera sakonagoa sustatu nahi badugu, zeharkako gaiak aztertu beharko ditugu. Hezkuntzaren erreformako edukinak dira eta curriculuaren arlo bakar batean sartzea zailak diren hainbat ikuspegi batzen ditu. Hori gauzatzeko kontuan hartu behar ditugu: zein hezkuntza esparruan gauden, egitarauaren helburu orokorrak eta gainontzeko edukinenak zeintzuk diren, baita azterketarako darabilgun ikas-estrategien eta ebaluazio irizpideen arteko koherentzia ere.

Kirol jarduerari dagokionez, gai horiekin ariketa guztiak ikutzea lortu beharko genituzke gure irakaskuntza programak eman behar duen hezkuntza balioen ispilu balira bezala eta ikasleen artean euren inguruko gizarteari buruzko hausnarketa kritikoa bultzatu.

a) Hezkuntza aukera-berdintasuna lortzeko

Espainiako Konstituzioa eta LOGSE bera aintzat hartuta, irakasleok ez dugu ahaztu behar partaidetza, elkartasuna, tolerantzia... lantzeko dugun obligazio morala eta etikoa. Arraza, sexua, erlijioa, gizarte maila edo beste

ezaugarri batengatik pertsonak ez direla diskriminatu behar dioten irizpideari jarraituko diogu. Gure gizartean berpizten ari diren jarrera xenofoboak eta arrazakeria saihestu nahi ditugu.

Jarduera fisikoarekin sexuen arteko berdintasuna lortzeko hezkuntza bateratua sustatu behar dugu, taldeetan islatuko den errespetua, tolerantzia, elkartasuna... eta beste oinarritzko baloreak aintzat hartuta. Saiatuko gara ikasleen artean bazterketarik edo diskriminaziorik ez egiten eta sexua, arraza edo etnia dela eta; diskriminaziorik gabeko ekintzak bultzatuko ditugu. Metodologia aldetik gauzatuko ditugun jarduerak hauek izango dira: ikaskideen ausazko etengabeko aldaketa estrategia darabilten jarduerak, ikaskideekin kontaktua dakarten goputz adierazpeneko jarduerak, jolasetan eginkizun desberdinak onartzea. Hezitzaileak ez du erabiliko partaideak baztertu edo errespetu falta islatzen duen lengoajerik. Saioa amaitzean, ikasleek gai horiei buruz duten iritzia bilduko dugu, bai elkarriketaren bidez bai ohar-koademoaren bidez; horien bidez aurreikusi ahal diren arazoak aztertuko dira.

b) Kontsumitzailearen hezkuntza

Kontsumitzailearen hezkuntzaren xedea da kontsumoa, publizitatea, marketinga eta abarretik lortutako informazioaren berri zehatza bereganatzeko gaitasuna ematea eta pertsona kontziente, kritiko eta arduradunak bezala, kontsumo-gizartera egokitzeko tresnez hornitzea ikasleak (ALVAREZ MARTIN eta ALVAREZ GUERDIAGA, 1993).

Ikasleei hezkuntzarako baliabideak eta argumentuak eman behar dizkiegu kontsumismoari eta kontrolik gabeko kontsumismoari buruzko iritzi kritikoa izan dezaten. Hiriitar diren heinean, kontsumo-gizartearen barruan era autonomoan jokatu, arazoak gainditu eta erabakiak hartzeko euren eskubideak eta betebeharrak zeintzuk diren eta zein baliabide dituzten jakin behar dute.

Kirolaren esparruan, modako jarduera eta kirol material garestien kontsumora bultzatzen gaituen publizidadearen aurrean jarrera ona, arduratsua eta kritikoa izatea sustatuko dugu ikasleen artean. Arrazoi komertzial horiei aurre egiteko, ondoko jarduerak sustatuko ditugu: hondakinez baliatuta, partaideek eurak egindako materiala erabiltzea; sustraien berri jakiteko herri-jolasak eta ohiturak berreskuratzea; ingurugiroa ezagutu eta errespetatzea eta abar. Horrez gain, kontsumo-gizartean sortutako gaiei buruzko eztabaida piztuko duen kontzientzia kritikoa eragingo dugu: ezkutuko publizitatea, kirol praktikaren eta ikuskizun bilakatu den kirola, Asiako herrialdeetan multinazional handiek haurrak erabiltzea kirol materiala egiteko eta abar.

c) Gizarte eta moralaren hezkuntza

SAVATERren (1997) iitiz, moralak ohiturekin eta aginduekin zerikusia du, beraz, onartzen ditugun jarrera eta arau multzoa da. Era berean, moralizazioa gure kode moralaren berrazterketa kritikoren menpean egongo den prozesua izango da eta gizabanakoak behar besteko adimen praktikoa eta moral egokia eduki beharko du jokabide eta bizimodu eredu berriak lortzeko (ARANGUREN, 1987).

Moralaren hezkuntzan oinarrituta, ikasleengan moralaren oinarri diren balore demokratiko hauek sustatu behar ditugu: tolerantzia, gutxiengoak errespetatzea, zuzentasuna, giza-justizia eta elkartasuna. Hori lortzeko, eztabaidatik eratorritako eta kanpoko presioen edo aginduen menpe ez dauden irizpide moral propioak sustatzera lagunduko dizkien prozedura eta jarrera ezagutzez hornituko ditugu. Irizpide hori kirol jarduerari aplikatuz gero, hezkuntza partaidetzan oinarritzea eskatuko du, hau da, ahozko eta goputzaren komunikazioa garatuko den talde lanean oinarritua. Gizarte demokratikoan bizi garenez, erabakiak hartu aurretik informazioa trukatu eta arazoak zeintzuk diren hobeto aurreikusteko beharizana bultzatu behar dugu eta, gizartearen baloreak eta arauak kontuan hartzearekin batera, jarrera autonomoa ere partaideen artean. Partaideei erabakiak hartzeko askatasun handiagoa emango diegu eta eurek jarriko dituzte jolasen arauak eta arauok betetzeko erantzukizuna hartu. Era berean, lan hori ez dute utziko jolasean parte hartzen ez duten epaileen esku. Ikasleei gaztarotik irakatsiko diegu eurek jartzen dituzten arauak errespetatzen.

d) Pakerako hezkuntza

Gizakiak bere buruarekin, besteekin eta bere ingurunearekin duen harmonia gizartearen euskarritzat hartuta, pertsonen eta gizartearen kontzientzia piztu nahi dugu. Esparru pertsonaletik abiatuta, pertsonen arteko harremanak aldatuko ditugu eta jarrera zakarrak gaitzetsi. Justiziarri eta gizartearen bizikidetzari dagokienez, kontzientzia soziopolitikoak sustatu nahi dugu, eta ingurugiroari begira, kontzientzia ekologikoa (RODRIGUEZ ROJO, 1995).

Pakeari buruzko hezkuntzaren esparru hori pertsona aintzat hartuko duen pedagogia irekian eta aurrerakoian islatuko da. Pedagogia partehartzailea eta demokratikoa izateaz gain, erabiliko dituen lankidetzarako metodoek eta baliabideek elkartasunaz, tolerantziaz eta errespetuz jokatzera eta gizartearekin konpromisoa hartzera bultzatuko dute ikaslea. Ikasleen artean gizartearen justiziaz arduratuko den kontzientzia kritikoa eragin behar dugu eta herrien eta hiritarren arteko ekonomia, gizarte eta kultura desoreka ezbaian jarriko duena.

Kirol jarduera aintzat hartuta, kooperazioaren, elkartasunaren eta gizarte justiziaren bidez, besteenganako errespetuan oinarritutako kontzientzia kritikoa sortu behar dugu. Jolasak eta jarduerak eurek diseinatzea proposatuko diegu ikasleei, baita edozein bortxakeria mota saihesteko beharrezko arauak ere. Era berean, protagonismoa partaideek bere gain hartu behar dute, horrela hobeto onartzen baitute elkar; gainera, jolaskideak errespetatuko dituzten arauak aintzat hartuta, agresibitate positiboa bideratzen duen jarrera bultzatzen du. Ezarritako arau horiek ez betetzeagatik eztabaidak sortzen direnean, euren artean eztabaidatzea eta arrazoitutako irtenbidea lortzea proposatuko diegu. Hezkuntza honek joko garbia eta partehartzaileen arteko, kontrakoekin eta epaileekin eduki behar den errespetua sustatuko du. Gurasoak eta entrenatzaileak dira giro hori lortzeko bitartekoak.

e) Ingurugiro hezkuntza

Industria-gizartearekin batera, gizarte hiritarra eta komertziala garatu ziren; kultura aldaketa horrek lehenagoko nekazaritza-gizarteak ingurugiroari zion errespetua galtzea eragin zuen eta apurtu egin zen gizakia eta naturaren arteko oreka. Teknologia berriak eta makina-gizonen garapena aldendu egin ziren ingurugirotik eta galdu egin zuten bertatik bereganatu ahal zituzten baloreak garatzeko aukera, baita talde hauen arteko lotura galerazi ere: burua eta gorputzen arteko, eskulana eta lan intelektualaren artekoa, industria eta nekazaritzaren artekoa, hiriko eta baserriko gizartearen artekoa eta abar (BOOKCHIN, 1978).

Ingurugiro hezkuntzaren helburua ingurugiroa errespetatzen irakastea da, hau da, ikasleak ingurugiroaren barruko elementutzat hartu behar du bere burua, ez lurraren eta haren aberastasunaren ustiatzaile balitz bezala, baizik eta ingurugiroarekin errespetuzko harremana edukitzeko. Kirol jarduerarekin ikasleengan ingurugiroa errespetatu eta zaintzeko baloreak eragingo ditugu. Inguru horretan egingo diren jarduerak landuko ditugu ikasleak ingurugiroa ondo erabiltzera eta zaintzera ohitu daitezen. Adibidez: ibilaldiak, orientazioa, zikloturismoa, eskalada eta abar, baita kanpoan egin ahal diren jarduerak eta ikasleei ingurugiroarekin harreman ona izaten eta kirol berri batzuk inguruari eragiten dioten kaltearekin kritikoak izaten lagunduko dien edozein jarduera ere.

3. ESKOLAZ KANPOKO BETIKO JARDUEREZ GAIN BESTE PROPOSAMEN BATZUK

Egoeraren azterketa egin ondoren, puntu hauek aipatuko ditugu:

- a) Eskolaz kanpoko kirol jarduera gorputz hezkuntzaren programako jarduera ez balitz bezala lantzen dute.
- b) Eskolaz kanpoko jarduera hori zuzentzen duten kirol-monitoreek ez dute programak gauzatzeko behar besteko prestakuntza pedagogikorik.
- c) Eskola kirolerako gaurko eskaintza kirolaren arlokoa baino ez da, teknikariak mota horretako jardueretan adituak izaten dira eta.
- d) Eskolaz kanpoko eskaintzetan adierazpen eta jolas jarduerak ia ez dute lekurik eta ikastetxe pribatuetan edo adituak ez direnek garatutako ekimenetan besterik ez dira ageri.
- e) Kirol espezializatua, selektiboa eta ikasle gutxiengentzat.
- f) Federazioek gutxi lantzen dituzte kirol-teknikarientzako prestakuntza iraunkorreko programak, eta edukin didaktikoari eta pedagogikoari dagokienez, bigarren mailakoak dira eurentzat.
- g) Kirol-teknikarien prestakuntza aztertuz gero, argi eta garbi ikusten da desprofesionalizatu egingo direna.

3.1.- TEKNIKARIEN PRESTAKUNTZARI BURUZ

Eskola kirolaren gaurko eredia aldatzeko gure proposamena ideia honetan oinarritzen da: eskolaz kanpoko kirol jardueran parte hartzen duten teknikarien eta kirol federazioetan ikusten den prestakuntza ereduetatik aldentzen den prestakuntza pedagogikoa behar-beharrezkoa da. Kirol-teknikari horiei euren lanerako behar dituzten baliabideak eman behar dizkiegu, irakasle eskolen partaidetza baztertu gabe, izan ere, OHOk gorputz hezkuntzaren irakaslearen beharizanak asetzeko ez dira beharrezko bost urte, eta, gainera, arlo horretako irakasle gehienak 40 urteik beharagoak dira (FRAILE, 1995). Prestakuntza programa horretan gorputz hezkuntzako irakasleen lan eremua zabaltzeko ahal duten ikasgaiak ere ageriko dira eta ikasleek gorputz jardueren arloan dituzten beharizanak asetuko dituen prestakuntza pedagogikoa bermatuko da.

Horretarako, kirol jardueraz gain gorputz jarduerak ere landuko dituen prestakuntza balioanizta sustatuko dugu, hau da, adimenari, jolasari eta kirolari dagokienez, gure ikasleen berezitasunak kontuan izango ditugu eta horretarako, ondoko puntu hauek garatuko dituen prestakuntza programa bultzatuko dugu:

- Kirolez gain, adierazpen eta jolas eremuetan oinarritzen diren beste mugikortasun gaitasun batzuk bultzatuko ditugu.

- Eskolako gorputz hezkuntzen programen jarraipena izango den eskaintza sustatuko dugu eskoletan. Hori dela eta, gorputz hezkuntzako irakasleak eskolaz kanpoko jarduera horren jarraipena egin beharko du, eta horren truke ordaindu egingo diote edo bestela eskola ordutegia muriztu.

- Gaitasun gutxien dutenek diskriminaziorik jasan ez dezaten, guztientzako baliagarria izango den jarduera fisikoa garatuko dugu, eta giza baliabideei eta instalazioei dagokienez, gastuak txikiagoak izango dira.

- Ahal denik eta gehien atzeratuko dugu kirol espezializazioa eta kirol jarduera orokorraren aldeko jarrera bultzatuko dugu. Kontuan izango dugu errendimendu handiko kirola zentro berezietan, langile trebatuekin eta beken laguntzekin landu behar denez, lagun gutxiren esku dagoela.

3.2. JARDUERA PROGRAMAREN ALDAKETA

Eskolaz kanpoko kirol eta gorputz jardueran gauzatu behar diren aldaketetako bat ikastetxeetan bertan ematen diren eta ohiko kirol programetan (saskibaloia, boleibola, eskubaloia, futbola, areto-futbola...) oinarritzen diren jarduera motak zabalitzea da.

Baina horretaz gain, gure proposamenenak jarduera fisikoko beste esparru batzuk ere ikutu behar ditu: aisialdi jarduerak eta espresio jarduerak. Gorputz hezkuntzaren eskola programa osatzeko eskaintza izango da eta programa horri esker, ohiko lehiaketa kirolen eredutik aldentzen diren jarduerak gustuko dituzten ikasleek aukera zabalagoa izango dute. Horretarako, kirol hauek jarriko dira: aisialdi jarduerak eta fisikoak, multikirola, zenbait eremurekin (ingurugiroa, ura...) harremana dutenak, abentura eta arrisku kirolak eta abar. Nabarmenezkoa da kirol berriek hartu duten indarra: mendiko bizikleta, ibilaldiak, orientazioak ibilaldiak eta abar. Profesionalak behar ditugu azken kirol horiek martxan jartzeko eta hasierako prestakuntza eta prestakuntza iraunkorra eman behar zaie. Horretaz gain, ikastetxeetako gorputz hezkuntzaren arduradunei aholkua eman behar zaio, eta jarduera horiek lanarekin koordinatu.

Amaitzeko, adierazi behar dugu ikasleen artean gorputz jarduera programa garatzearen alde gaudela oinarritzko irizpide eta edukin pedagogiko hauek kontuan hartuta:

- Gorputz jarduerak ematen dizkigun onurei buruzko ezagutza teorikoa ikasleen artean prestakuntza kulturala bultzatzeko.

- Estrategiak ikasleek gorputz jarduerekin lotutako ohiturak har ditzaten; adibidez, beroketa ariketak egitea, erresistentzia ariketetan taupadak kontrolatzea, neuriko indarra eskatzen duten ariketak egiten ohitzea...

- Ohitura osasuntsuak bultzatu: elikadura, kirola egin osteko garbiketa eta oinetako egokiak erabiltzea, modaren edo publizitatearen eraginpean ez dagoena.

BIBLIOGRAFIA

ALVAREZ M.ARTIN, N y ALVAREZ GUEREDIAGA, L.M (1993) Nuevas perspectivas. Cuadernos de Pedagogía nº 218. pp. (81 l).

AMADOR RAMIREZ, F (1995) La enseñanza de los deportes de lucha. En BLAZQUEZ (1995) La iniciación deportiva y el deporte escolar. Inde. Barcelona.

ARANGUREN, J.L (1987) Moral de la vida cotidiana, personal y religiosa. Tecnos. Barcelona.

ARNOLD, PJ (1991) Educación física, movimiento y currículum. Morata, Madrid.

BAYER, C (1986) La enseñanza de los juegos deportivos. Hispano Europea, Barcelona.

BLASCO, T (1994) Actividad física y salud. Martínez Roca. Barcelona.

BLAZQUEZ, D (1986) Iniciación a los deportes de equipo. Martínez Roca, Barcelona.

BLAZQUEZ, D (1995) La iniciación deportiva y el deporte escolar. Inde. Barcelona.

- BOLIVAR, A (1995) La Evaluación de valores y actitudes. Anaya. Madrid.
- BOOKCHIN, M (1978) Por una sociedad ecológica. Gustavo Gili. Barcelona.
- BUSQUETS, M,D (1993) Los temas transversales. Claves de formación integral. Santillana. Madrid.
- BROHM, J.M (1978) La civilización del cuerpo: Sublimación y desublimación represiva. G. Gili. Barcelona.
- CAMP S, V (1994) Los valores de la educación. Anaya. Madrid.
- CONSEJO SUPERIOR DE DEPORTES (1991) Propuesta para la Reforma de Titulaciones deportivas. C.S.D, Madrid.
- CONSEJO SUPERIOR DE DEPORTES (1991) Encuesta sobre estructura ocupacional del deporte en los sectores de: Entrenamiento, docencia, animación y dirección. C. SA Madrid.
- CORBELLA VIROS, M (1993) Educación para la salud en la escuela. Rev. Apunts. n' 3 1. pp (55-61). INEF. Barcelona.
- DEVIS, J y PEIRO, C (1992) Nuevas perspectivas curriculares en E.F: salud y Juegos modificados. Inde. Barcelona.
- DEVIS, J y **PEIRO**, C (1995) Enseñanza de los deportes de equipo. En BLAZQUEZ (1995) La iniciación deportiva y el deporte escolar. Inde. Barcelona.
- FRAILE ARANDA, A (1993) Análisis del mercado laboral en el ámbito del deporte y su repercusión en la Administración local. Actas 111 Encuentro de Políticas Deportivas. Ayuntamiento de Baracaldo. Bilbao.
- FRAILE ARANDA, A (1995) Un Plan de Actividad Física y Salud en la Escuela Primaria. Actas 11 Jornadas de Educación para la Salud. Junta de Castilla y León. Valladolid.
- FRAILE ARANDAA (1995) El maestro de Educación Física y su desarrollo profesional. Amarú. Salamanca.
- FRA11LE ARANDA, A (1996) Reflexiones sobre la presencia del deporte en la escuela. Rev. Educación Física, 46. pp (5-1 l).
- FRAILE ARANDA, A y Otros (1996) Ejercicio físico y salud en la escuela. Junta de Castilla y león. Valladolid.
- FRAILE ARANDA, A y Otros (1998) La salud y las actividades físicas extraescolares. En Santos, My Sicilla, A: Actividades físicas extraescolares. INDE. Barcelona. pp (53-63).
- FRAILE ARANDA, A y Otros (1998) Una experiencia práctica de organización de actividades físicas extraescolares para niños de 2' ciclo de Primaria. En Santos, M y Sicilia, A: Actividades físicas extraescolares. INDE. Barcelona. pp (87-11 l).
- GUTIERREZ SANMAKTIN. M (1995) Valores sociales y deporte. Gymos. Madrid.
- Le BOULCH, J (199 1) Deporte educativo. Paidos. Barcelona.
- LUCINI, F (1994) Temas transversales y áreas curnículares. Anaya. Madrid.

ORTEGA, P y Otros. (1996) Valores y educación, Ariel. Barcelona.

PARLEBAS, P (1988) Elementos de sociología del deporte. Unisport. Málaga.

PLASENCIA, A y BOLIVAR, 1 (1989) Actividad física y salud. Ayuntamiento de Barcelona.

RODRIGUEZ ROJO, M (1995) La Educación para la paz y el Interculturalismo como terna transversal. OikosTau. Barcelona.

SAVATER, F (1997) El valor de educar. Ariel. Barcelona.

SEIRULO, F (1995) Valores educativos del deporte. En BLAZQUEZ (1995) La iniciación deportiva y el deporte escolar. Inde. Barcelona.

SEQUEIROS, L (1997) Educar para la solidaridad. Octaedro. Barcelona.

SINGER, R. N (1986) El aprendizaje de las acciones motrices en el deporte. Hispano Europea, Barcelona.

VENTURA LIMONER, M (1992) Actitudes, valores y normas en el curriculum escolar. Escuela Española, Madrid.